

Passchier DE MOOR

Geboren in 1614, was Passchier De Moor de kleinzoon van een Jan De Moor, afkomstig naar het schijnt van Blankenberge.

Zijn vader, eveneens Passchier gedoopt, bezat een doening te Leffinge en was aldus een der notabelen van de streek. Onze Passchier doorliep de humaniora te Oostende bij de Orde der Oratorianen, waar hij de vermelding verkreeg van "studax met veel aanleg en moed".

Hij werd eerder aangetrokken door de zee dan door de universiteit en liet deze laatste dan maar voor wat ze was.

Reeds op 29 mei 1650 kreeg hij een kaperspatente voor een "chaloupe", de "Ste. Trese", voor een reis van enkele weken. Deze patente werd herhaaldelijk hernieuwd, op 8 juli, 3 september en 6 november, steeds met dezelfde tekst maar met wisselende reders.

Een kaperscarrière

Hij werd opnieuw vermeld op de lijst der patenten ter kaapvaart, steeds voor kleine reizen, op 24 februari 1652, op 9 oktober 1652, op 19 januari 1653 en op 31 maart 1653, voor het schip "Jesus, Maria Anna", dat afwisselend betiteld wordt resp. als snauw, als fregat, als chaloupe met 4 stukken geschut en als snauw met vier stukken en onder de naam van diverse reders.

Op 8 april 1658, 6 juni 1658 en 3 augustus 1658, kennen we hem op de snauw "St. Jacob", gewapend met 2 stukken geschut. Op 10 maart 1663 en 5 juni 1663 kreeg hij kapersrecht op een zwaarder schip, een fregat van 60 last (120 ton) en bewapend met 8 stukken kanon, eveneens de "St. Jacob" geheten. De tonnage en de kaperspatente, die dit keer draagt op lange reizen, wijzen op een dubbele rol: koopvaardij met mogelijkheid, bi appetite, van kaperij. Dit is zeker zo met een patente van 13 augustus 1667 en een van 12 december 1667, bestemd voor een lange reis, met een fregat van 70 last (140 ton), uitgerust met 14 stukken geschut.

Immers in vredestand diende de kaperspatente als verdedigingsmiddel tegen eventuele aanvallers, maar kon ook worden aangewend tegen oorlogsvoerende in een oorlog waarbij Spanje niet betrokken was.

Zo is het te verklaren dat tot 1667 geen enkel door De Moor buitgemaakt schip te noteren viel bij de diensten van de Oostendse Admiraliteit.

Hij voer hoofdzakelijk in Spaanse of zelfs Portugese wateren, met trouwens, als

officier onder zijn bevel, Filips van Maastricht, de Oude.

Men vindt inderdaad wel enkele Oostendenaars die buit opbrengen uit zuidelijke zeeën.

Wanneer de vrede onderbroken wordt door de heerszucht van Lodewijk XIV, in 1667, zien we, vermeld bij de Oostendse kroniekschrijver Bowens, een prijs opgebracht op 31 december 1667 door De Moor, een "breton" met vlees en andere waren. Andere bronnen vermelden tevens een 20-tal Franse prijzen.

Volgens het archief van de konvooidiensten kwam het grootste deel der te Oostende verkochte prijzen op zijn rekening te staan.

De Franse oorlog is vlug beëindigd in 1668, doch zal hernemen in 1672.

Maar Passchier De Moor is toen reeds, sinds 1666, aangeworven als kapitein voor de konvooiers de "geleydschepen" van de Staten van Vlaanderen, ook vaak "koningsschepen" genoemd. Hij kreeg opeenvolgend het bevel over de konvooischepen "Het Huys van Oostenryck", de "Santa Maria" en de "Carolus Secundo", alle bewapend met 24 à 30 kanonnen en met een bemanning van een 200 man.

Tussen 1666 en 1672 begeleidt en bewaakt De Moor in de Noordzee en in de vaart op Spanje de Oostendse koopvaardijsschepen of doet zelf een transport op Frankrijk en Spanje.

Zo weten we dat hij op 3 juni 1672 een Engels konvooi van 20 transporten naar Oostende bracht.

Terneufvaerders

Op 3 november 1673 vaart een prijs van hem Oostende binnen, een Hamburger, de "Salvator Mundi", geladen met tar, pek, gezouten vlees en planken, gaande naar het toen vijandelijke Nantes.

In 1675, op 29 september, bracht hij het boyerschip "De Liefde" binnen, geladen met glas en hernomen op de Fransen.

Gedurende het jaar 1676 bracht hij diverse prijzen binnen: op 10 augustus een schoutschip, hernomen op de Fransen; op 12 augustus een fluit "Den Pellicaen", ook hernomen op de Fransen van Kales en, nog in augustus, een galjoot eveneens hernomen op de Fransen van Duinkerke. Vaak komt dat "hernomen op de Fransen" voor. Welk is de oorzaak daartoe? Wel, het was natuurlijk gemakkelijker een reeds veroverd schip, waarop de vijand slechts een kleine bemanningsploeg kon zetten, te veroveren dan een volledig uitgerust en bemand schip aan te vallen!

Het eerste semester van 1677 bracht weer wat leven in de kapersbrouwerij, want op 31 januari verovert De Moor, samen met zijn konvooiKollega's Clinckaert en de Schot twee "terneufvaerders", d.i. vissersboten die op New Foundland voeren (Terre Neuve = terneuf).

Volgden dan op 16 februari een "pinasse" met kolen en 80 soldaten (!) hernomen op een Duinkerker kaper. Het schip kwam van Leith in Schotland en was varende naar Rotterdam.

Na dit avontuur, kwamen nog op zijn rekening op 31 mei twee buisen, op 8 juni een "eckboot" van 300 last, die zes dagen in handen van de vijand was geweest en op 30 juni een dogger, alle hernomen op de vijand.

Het ging hem in deze Franse oorlog niet enkel om, buit te maken.

Gedurende de oorlog bekwam de Hollandse admiraal De Ruyter van de Spaanse overheid vaak de steun van de Oostendse konvooischepen, die herhaaldelijk Hollandse konvooiën hielpen begeleiden en beschermen, samen met Hollandse oorlogsbodems.

Jan Bart

En hier stelt zich een merkwaardig zeegevecht dat zich in 1676 heeft voorgedaan.

Aldus gebeurde in maart 1676 - de kroniekschrijver Bowens spreekt van 25 maart, doch de Hollandse en Franse bronnen vermelden 26 maart - dat een smaldeel Duinkerke kapers onder de leiding van de beroemde Jan Bart, op de loer kwam liggen, voor Oostende, om een Hollands konvooi komende van Engeland te onderscheppen.

De tactiek van het optreden met kleine smaldelen was een nieuwe methode van de Duinkerkers die hun veel succes op de Hollanders bezorgde. De Duitsers in hun onderzeeoorlog deden hetzelfde met hun zgn. "Meuten" van enkele eenheden.

De bekende Hollandse marinehistoricus J.C. De Jonge, in zijn groot werk "Het Nederlandse Zeewezen", noteert daarbij: "De Duinkerkers doorkleefden thans de zee niet alleen met enkele schepen, maar zij voegden zich in kleine smaldelen te zamen, tegen wier overmagt de afzonderlijke schepen van den Staat niet,

gelijk in het vorige jaar, bestand waren". Het Duinkerke smaldeel voor Oostende, onder het bevel van Jan Bart, en zijn beroemde adjunkt Karel Keyser, bestond uit vijf fregatten.

Walter Debrock is een rasechte Oostendenaar en werd er geboren op 13 februari 1911.

Als ere-voorzitter van de marine-academie, ere-voorzitter van de Raad van Beheer van de Vrije Universiteit Brussel, auteur van een onnoembaar aantal publikaties en bijdragen over de meest verschillende onderwerpen is hij ongetwijfeld één van de vooraanstaande Vlaamse intellectuelen. Tijdens zijn studententijd aan de Gentse universiteit, waar hij zijn doctoraatstitel in de klassieke filologie behaalde, was Walter Debrock voor-

raliteit op 6 tonnen gouds geschat en volgens Bouwens zeker 600 000 gulden waard. Bouwens vermeldt trouwens dat het ging om zeven "binnenland-vaarders" en twee Zeeuwse bootjes.

zitter van het studentengenootschap "t Zal Wel Gaan". Nadien werd hij voorzitter van de oudledenbond. Na zijn taak als leraar-prefekt en directeur-generaal van het middelbaar en het normaalonderwijs werd hij in 1969 administrateur-generaal van de Diensten voor Nederlandse cultuur. Vanaf 1971 werd hij buitengewoon docent aan de Vrije Universiteit van Brussel en voorzitter van de Raad van Beheer van dezelfde universiteit.

Hij speelde als lid van het hoofdbestuur een rol in het Vermeylenfonds, het overlegcentrum van Vlaamse Verenigingen en de Kultuurraad voor Vlaanderen, waarvan hij sinds 1967 als opvolger van H. Teirlinck zetelt. Hij werd er in 1969 ondervoorzitter van en in 1970 voorzitter. Hij was tot 1987 voorzitter van de Marine Akademie omwille van zijn buitengewone kennis van onze maritieme geschiedenis.

Sinds 1988 maakt hij voor Het Visserijblad een reeks over de Oostendse kapers. Het eerste deel verscheen in HVB 2, 1988 en ging over Willem Bestenbustel; het werd vervolgd door Paulus Bestenbustel (HVB 3, 1988), Erasmus de Brouwer (HVB 4, 1988), Cornelis Rees (HVB 5, 1988), Thomas Gournay HVB 6 & 7, 1988), Pieter de Ry (HVB 8 & 9, 1988), Filips Van Maestricht, de Oude (HVB 10, 1988), Filips Van Maestricht, de Jonge (HVB 11 & 12, 1988), Michiel Mansvelt (HVB 1, 1989), Jacob Gerrebrantz (HVB 2, 1989), Michiel Canoen (HVB 3 & 4, 1989 en...de reeks gaat verder: vandaag komt Passchier De Moor aan de beurt.

Het waren "La Palme" onder Jan Bart, met 24 stukken en 150 man (andere Franse bronnen spreken van 18 stukken en 150 of zelfs 164 man), de Grand-Louis van Keyser, de "Dauphin" van Alexander Jacobsen, de "Ange-Gardien" van Pierre Lassy en de "Saint-Michel" van Michel Mesmaeker.

Het Duinkerke smaldeel wist eerst in de nacht een pinas van tien stukken (een Biscays-scheepje, zegt Bowens) geladen met wol, succaden en ijzer, op het strand te jagen, vòdr Nieuwpoort. Nadat ze het schip vlot hadden gemaakt, stuurden ze het op naar Duinkerke.

Kort daarop verscheen het konvooi komende van Engeland. Volgens de Hollandse en de Franse bronnen was dit op 27 maart.

Het konvooi bestond uit koopvaardij-schepen, volgens de Zeeuwse Admi-

Het konvooi werd begeleid door twee Oostendse konvooiers en wel door Passchier De Moor, zijn zoon Mathieu De Moor en een Zeeuwse kapitein, Simon Loncke.

Door het zwaard van het opperhoofd

Passchier De Moor voerde toen het bevel op een fregat van 24 stukken, de "Justitie" en Mathieu De Moor beval de "San Francisco", van 14 stukken. De Zeeuw voerde het bevel over de "Tholen" (Bouwens spreekt van de "Cranenburg" volgens de Franse en Zeeuwse archieven. Het Duinkerke smaldeel ging onmiddellijk ten aanval over. Jan Bart en Keyser wierpen zich op de "Tholen", van wie Lassy het eerst het vuur moest ondergaan.

Volgens Bowens klampten de andere Fransen Passchier De Moor aan, bij wie ze dertig man overwierpen door entering. Ze zouden echter zo goed ontvangen geweest zijn, dat ze moesten wijken. Volgens Bowens werd Mathieu De Moor eveneens aangevallen.

De kapitein Loncke van de "Thoeln" werd dood geschoten, zijn achterschip was totaal vernietigd en hij had 8 doden en 14 gekwetsten aan boord.

Terwijl de Duinkerkers de "Tholen" overmeesterden, ontkwamen de Oostendenaars door de vlucht in Oostende, maar met drie doden en acht gekwetsten aan boord.

De Zeeuwse kapitein Loncke zou hierbij door Bart zelf zijn gedood: "door het zwaard van het opperhoofd", zegt De Jonge. De Hollandse bron doet zelfs ietwat kwaadaardiger tegenover de Oostendenaars. Alle bronnen, ook de Franse, melden de vlucht van de De Moors, maar in een nota van 8 april 1676 en in een brief van de Zeeuwse Admiraliteit, wordt geklaagd over het gedrag van de twee Spaanse koningsschepen...

Het ganse konvooi werd naar Duinkerke gebracht "tot groot leedwezen der Eygenaers, die alles uyt de stad afzagen zonder dat zij hun volk behulpzaam konden wezen"...

De twee De Moors hebben zeker de meest wijze beslissing genomen, omdat ze zich niet hebben laten vernietigen door een overmacht en de terugtocht hebben verkozen boven een nutteloze heldendood. In 1678 werd de vrede van Nijmegen gesloten en was het weer een tijdje gedaan met vechten.

In 1683-84 reedde men nog een nieuw konvooischip uit voor Passchier De Moor, de "St. Maria van Gratie". Maar onze man zou er niet meer van profiteren, want hij stierf onverwachts op 8 januari 1684.

Passchier De Moor was getrouwd met een Duinkerke, Françoise Stamper, op 2 maart 1642.

Hij liet tien kinderen na, waaronder een zoon, Matthieu, geboren op 6 juli 1643, en konvooikapitein zoals zijn vader.

Een zijner dochters, Adrienne, zal trouwen met Filips Van Maestricht, de Oude.

Een zoon van Mathieu ofte Matthias, zal burgemeester van Oostende worden en een andere zoon, Philippe, zal ook de zee leren kennen.

Walter Debrock

De vorige afleveringen van de reeks over de Oostendse kapers (zie kaderstuk) zijn nog steeds -in een beperkte voorraad- aanwezig. Wie interesse heeft belt: (059) 32 55 59